

Удосконалення обліку власного капіталу як інформаційної бази прийняття управлінських рішень

Кадничанський М.В., к. е. н., доц., Хромченко М.Є., магістр, Харківський національний університет міського господарства

Сучасний розвиток економіки супроводжується трансформацією власності та середовища господарювання, ускладненими економічними процесами, концентрацією виробництва, що зумовлює необхідність забезпечення підприємств фінансовими ресурсами, зокрема власним капіталом, який є невід'ємною умовою створення та розвитку бізнесу. Дослідження облікового забезпечення користувачів інформацією про елементи власного капіталу є одним із вирішальних умов щодо ефективного управління підприємством.

Проблемам обліку власного капіталу присвячені публікації провідних вітчизняних науковців та практиків, зокрема Бірюкової О.В., Голова С.Ф., Мосійчук М.М., Пархоменка В.М., Прокопенко Н.Д., Сука Л.К., Рижикової О., Бутинець Ф.Ф. Проте основну увагу дослідники приділяють загальним питанням методології обліку складових власного капіталу та розгляду найбільш типових операцій, залишаючи осторонь проблеми відображення в звіті про власний капітал більш складних операцій.

Прийняття управлінських рішень, пов'язаних із власним капіталом, вимагає подання інформації, що розкриває наявність та рух складових капіталу за певний звітний період. Система обліку власного капіталу повинна забезпечувати систематизацію й узагальнення вихідної інформації про всі зміни у складі власного капіталу, а також формування звітності на основі отриманих результатів.

Удосконалення обліку власного капіталу насамперед зумовлено неточностями типових кореспонденцій рахунків, запропонованих Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку щодо операцій з формування статутного капіталу в акціонерних товариствах, зокрема його формування та нарахування дивідендів.

Аналіз наявної фінансової звітності підприємства свідчить, що дані форми № 1 "Баланс" та форми № 4 «Звіт про власний капітал» у недостатній мірі забезпечують отримання інформації про власний капітал та його складові. Таким чином, проблема полягає в тому, що встановлені форми фінансової звітності не забезпечують керівництво необхідною інформацією, а форми внутрішньої звітності, які б могли надати таку інформацію, не розроблені. Розв'язання цієї проблеми полягає у розробленні системи внутрішньої звітності про капітал (дані про вилучені акції за номіналом та за фактичною (ринковою) ціною, звітність переоцінки необоротних активів, звіт про резервний капітал, звіт про неоплачений капітал, звіт про компенсаційні виплати в зв'язку із виходом засновника). Така звітність буде містити більш ширші дані і дасть змогу, відповідно, розрахувати більшу кількість показників порівняно з регламентованою фінансовою звітністю.

Джерелами інформації для заповнення наведених вище форм виступають дані, отримані із рахунків бухгалтерського обліку та запропонованих внутрішніх. Форми внутрішньої звітності мають бути побудовані таким чином, щоб спрогнозувати структуру власного капіталу та не допустити порушення у формуванні та структурі власного капіталу. Забезпечення такою інформацією дає змогу керівництву простежити за джерелами формування власного капіталу, виявити прострочені джерела неоплаченого капіталу.

Пропонується в наказі про облікову політику зазначити оптимальне співвідношення між статутним і резервним капіталом та порядок розподілу майна у зв'язку із виходом учасників, що дозволить забезпечити мінімальний розмір статутного капіталу в умовах економічної кризи.

Діюча сьогодні методологія заповнення Звіту про власний капітал є досить складною для практикуючих бухгалтерів. Крім того, вона неповністю задовольняє інформаційні потреби користувачів звітності. Наприклад, назву другого розділу Звіту про власний капітал пропонується змінити на „Інший додатковий капітал”. У п'ятому розділі Вилучення капіталу доцільно розмістити всі статті, що зменшують статутний (пайовий) капітал та впливають на зміну Додатково вкладеного капіталу за результатами операцій з викупу акцій.

Таким чином, в кожному розділі Звіту про власний капітал (ф.№4) доцільно згрупувати окремі статті, що відобразатимуть всі зміни, які відбуваються в складі окремих видів власного капіталу.

На думку авторів, внесення запропонованих змін у форму Звіту про власний капітал спростить трудомісткий процес складання цієї форми звітності для бухгалтерів-практиків, а тому має практичне значення і є потрібним для удосконалення методології бухгалтерського обліку.